

המועצה המקומית ראש העין נגד שר הדתות

בבית-המשפט העליון בשבתו כבית-משפט גבוה לצדק
[2.3.69, 5.11.68]

לפני מ"מ הנשיא (זילברג), והשופטים לנדוי, קיסטר

חוק תקציבי השירותים הדתיים היהודיים, תש"ס-1949
[סה"ח 19, ע' 150] (כפי שתוקן ב"תשכ"א-1961 [סה"ח 330, ע'
50], ב"תשכ"ב-1962 [סה"ח 369, ע' 75], ב"תשכ"ג-1963 [סה"ח
393, ע' 77]), סעיפים 4, (1) 4 עד (5) 4, (2) 4 (ב), (2) 4 (ג), (2) 4, (4) 4,
(5) 4 [כפי שהוספו ב"תשכ"ו-1966, והוחלף, 7 (א), כפי שהוסף בתשכ"ז-
1967 [סה"ח 495, ע' 43] — צו המועצות המקומיות (א) (תי-
קון), תשכ"ב-1961 [קה"ת 1219, ע' 280], סעיף 146 (5) שהותל
גם על צו המועצות המקומיות (ב) (תיקון מס' 3), תשכ"ב-
1962 [קה"ת 1353, ע' 2489] מכוח סעיף 140א.

בתיק בג"צ 44/68 (1), החליט בית-המשפט הגבוה לצדק, כי כהונתה של המועצה הדתית
בראש העין תמה לכל המאוחר ביום 1.10.67. בהסתמך על סעיף 4 לחוק תקציבי השירותים
הדתיים היהודיים, תש"ס-1949, הוחלט במשרד הדתות על הקמת מועצה דתית חדשה, ומנהל
המהלך למועצות דתיות במשרד הדתות שיגר למועצה המקומית ראש העין מכתב, המודיע
על החלטת שר הדתות להרכיב את המועצה הדתית בראש העין. העותרת חולקת על סמכותו של
המשיב להרכיב מועצה דתית חדשה לראש העין.

בית-המשפט הגבוה לצדק פסק —

א. לאתר תום כהונת המועצה הדתית הקודמת מכות פסק-הדין שניתן בג"צ
44/68 (1), עדיין יכול שר הדתות למנות את המועצה הדתית החדשה, על-פי סעיף 4
של חוק תקציבי השירותים הדתיים היהודיים.

ב. (1) הסדר הטוב מחייב, כי שר הדתות יחתום על החלטה המביעה את רצונו
להקים מועצה דתית וקובעת במלים מפורשות את מספר חברי המועצה.

מ"מ הנשיא (זילברג)

(2) אולם אם מנהל המחלקה למועצות דתיות במשרד הדתות מודיע למועצה המקומית כי שר הדתות החליט להרכיב את המועצה הדתית, ועוד מצייין כי הוא שולח העתק לשר גופו, חוקה על מנהל המחלקה שהוא עושה את דברו של השר.

פסקי-דין ישראלים שאוזכרו:

א

[1] בג"צ 44/68, 61/68 — המועצה המקומית ראש העין נגד שר הפנים, ר"ד אח' ; מנדל שרף נגד שר הדתות, ר"ד אח' ; פד"י, כרך כב (2), ע' 150.

הערות:

ב

לחוק תקציבי השירותים הדתיים היהודיים, תש"ט-1949, עיין בג"צ 379/67 — הרב יצחק אוחנה נגד שר הדתות ; פד"י, כרך כב (1), ע' 417 והערות שם.

ג

התנגדות לצור-על-תנאי מיום י"ד בחשון תשכ"ט (5.11.68), המכוון למשיב והדורש ממנו לבוא וליתן טעם, מדוע לא יימנע מלמנות מועצה דתית בראש העין, הצור-על-תנאי בוטל.

מ' שרף — בשם העותרת ; י' ברסלע, סגן פרקליט המדינה — בשם המשיב

צו

ד

מ"מ הנשיא (זילברג) : לפנינו התנגדות לצור-על-תנאי שניתן על-ידי בית-משפט זה, וענינו : המועצה הדתית החדשה העומדת לקום בראש העין, דבר הקמת המועצות הדתיות הוא פרשה מסובכת המעסיקה את המחוקק הישראלי זה קרוב ל-20 שנה, ואת נוסחתה הסופית, "סופית" לעת עתה, מצאה פרשה זו בחוק תקציבי השירותים הדתיים היהודיים, תש"ט-1949, כפי שתוקן מדי פעם בפעם בשנים 1961, 1962, 1963, 1966.

ה

2. עילה להגשת הבקשה שלפנינו שימשה ההחלטה שניתנה על-ידי בית-משפט זה ב"בג"צ 44/68 (1). באותה בקשה החליט בית-המשפט כי כהונתה של המועצה הדתית בראש העין "תמה לכל המאוחר ביום כ"ז באלול תשכ"ז (1.10.67)". במשרד הדתות — לא אומר לעת עתה מי — החליטו איפוא להקים מועצה דתית חדשה בהסתמכם על סעיף 4 של החוק הנ"ל, וביום 26.7.68 כתב מר קנוהל, מנהל המחלקה למועצות דתיות, למועצה המקומית ראש העין, את המכתב דלקמן (רצוף 1) :

ו

"כב' שר הדתות החליט להרכיב את המועצה הדתית במקומכם — אשר הרכבה לא חודש בזמנו, על-פי הסמכויות הניתנות לו ולפי הנוהלים שנקבעו בסעיף 4 של חוק תקציבי השירותים הדתיים, תש"ט (סעיף-קטן 1-5) (סה"ח 479, תשכ"ו, ע' 50).

מי"ם הנשיא (זילברג)

אי לזאת הרינו פונים לכב' להציע לנו את 4 מועמדיכם להרכב זה.
נציג משרדנו יתקשר עם כב' בקשר לחוות-דעת הדתית להרכב המועצה
הדתית בכללותה."

א. מכתב זה שימש "פוטר מים ראשית מדון" והוליד "תכתובת" ארוכה שגילתה, כבר "לפני
התגלע הריב", את טענותיה המשפטיות של העותרת בבקשה הנוכחית. טענות בא-כוחה
הן שתיים:

ב. א. כי שר הדתות בכלל לא מוסמך היה להקים, להרכיב או למנות מועצה דתית
חדשה לראש העין לאחר שקודמתה תמה כהונתה ביום 1.10.67. נאמר אמנם בריש סעיף
4 של החוק: "ברשות מקומית שאין בה מועצה דתית רשאי שר הדתות להקים מועצה
דתית וכו'". אך הוראה זו כונתה היא למקום שמעולם לא היתה בו כל מועצה דתית.
להבריל ממקום שבו היתה מועצה דתית, אלא שהיא "תמה" עקב כך ששר הדתות החמיץ
את הזמן שניתן לו בסעיף 7 (א) של החוק, בו נאמר:

"הרכב כל מועצה דתית יחודש על-ידי שר הדתות בהתאם לסעיף
4 (1) עד (5) לא יאוחר מיום כ"ו באלול תשכ"ז (1.10.67), ומכאן ואילך כל
4 שנים לאחר היום האמור."

ד. שאם לא תאמר כך, נמצא הוראת סעיף 4 משמיטה את הקרקע מתחת לרגלי הוראת סעיף
7 הנ"ל. שהרי בכל מקום בו תמה הכהונה מכות הוראת סעיף 7, מחמת התרשלותו של
השר או כל סיבה אחרת, יתוקן מיד המעוות על-ידי השימוש בסעיף 4 הנ"ל.

ה. ב. גם אם נניח, כי השר רשאי היה מכוח סעיף 4 להקים מועצה דתית חדשה, עדיין
לא תוכשרו כל הצעדים שנעשו במקרה זה. הצעד הראשון הנעשה על-ידי השר במקרים
כאלה הוא פנייתו אל שני הגופים האחרים האמורים בסעיפים 4 (ב), 4 (2) (ג) להציע את
מועמדיהם לכהונת המועצה הדתית, ופניה זו חייבת להיעשות על-ידי השר עצמו, ולא
על-ידי שליח כפי שנעשה הדבר במכתבו של מנהל המחלקה למועצות הדתיות הנ"ל.

ו. 3. נתחיל בטענה השניה ונאמר, כי לא ראינו בה עילה לביטול צעדיו של השר. האמת
ניתנה להיאמר, כי הסדר הטוב מחייב כי שר הדתות יחתום על החלטה המביעה את רצונו
להקים מועצה דתית, וקובעת במלים מפורשות את מספר חברי המועצה. אין שני הגופים
האחרים המרכיבים את המועצה חייבים לנחש ולחשב, מתוך מספר המועמדים שהצעתם
נדרש מהם, את המספר הכללי של חברי המועצה הדתית. ברם אין אנו מוכנים בשל פגם
"אסתטי" זה לפסול את תכנו של רצוף 1 הנ"ל. אם מנהל המחלקה למועצות דתיות מודיע
למועצה המקומית כי השר החליט להרכיב את המועצה, ועוד מציין למטה כי הוא שולח
העתק לשר הדתות גופו, הזקה עליו, על מנהל המחלקה, שהוא עושה את דברו של השר
ולא את דברי עצמו. ייתכן כי התוצאה היתה אחרת אילו עצם הקמתה של המועצה היתה

מ"מ הנשיא (זילברג)

נעשית "בהעלם אחד". אבל לא כך הוא הדבר. דבר היוולדה של המועצה הדתית היא לידת ממושכת המורכבת מכמה וכמה חוליות (ראה סעיפים 4 (2), 4 (4), 4 (5) של החוק) ולכן אין למצוא פסול מכריע בכך, כי ההצעה למנות את מועמדיה גשלתה למועצה המקומית לפי נוסח המכתב (רצוף 1) הנ"ל.

א 4. ומכאן לטענה הראשונה הנ"ל. גם כאן אין אנו מבטלים במחי יד את טענתו של בא"כוח העותרת. נכון כי אם אנו סוקרים סקירה אחת את כל הוראות חוק תקציבי השירותים הדתיים היהודיים הנ"ל מגיעים אנו, לכאורה, לכלל דעה, כי סעיף 4 אינו עשוי לשמש "היתר עיסקא" למינוי המועצה החדשה לאחר שהוחמץ הזמן שנקבע לכך בסעיף 7 של החוק, אבל בהעלותנו על לב את התוצאות ההמורות העלולות לצמוח מכך שעיר שלימה תישאר במשך ארבע שנים ללא מועצה דתית, ולא יהא כל גוף המוסמך למלא את השירותים, כמו קבורה או שחיטה, המוטלים על המועצה הדתית, הרי שומה עלינו לפרש את החוק ככתבו וכלשונו ממש, ולומר כי לאחר תום כהונת המועצה המקומית הקודמת עקב פסקי-הדין שניתן ב"בג"צ 44/68 (1), עדיין יכול שר הדתות למנות את המועצה הדתית החדשה על-פי סעיף 4 של החוק, כי סוף סוף ראש העין היא עתה "רשות מקומית שאין בה מועצה דתית" במובן הרישא של סעיף 4, ולכן יכול השר להקים בה את המועצה הדתית החדשה.

ב 5. בא"כוח העותרת ניסה לשכך את ה"horror vacui" שלנו בהסתמכו על סעיף 146 (5) של צו המועצות המקומיות (א) (קה"ת 1219, תשכ"ב, 307), שהוחל גם על צו המועצות המקומיות (ב) מכוח סעיף 140א של צו המועצות המקומיות (ב) (תיקון מס' 3), ובו נאמר כי המועצה המקומית מוסמכת:

"להקים, להחזיק ולנהל שירותים, מפעלים ומוסדות שהם, לדעת המועצה, לתועלת הציבור";

ג איננו מוכנים לקבל טענה זו. ברישא של הסעיף נאמר: "במידה שאין בכך משום סתירה לכל דין", ועצם החוק היוצר את המועצות הדתיות מראה כי המתקק לא רצה להטיל דבר זה על המועצות המקומיות.

ד דעתנו, כי יש לבטל את הצו-על-תנאי ולדחות את העתירה. העותרת תשלם למשיב, כהוצאות הבקשה, סכום כולל של 500 ל"י.

ניתן היום, י"ב באדר תשכ"ט (2.3.1969).

ו